

Rapportgesprekken in de kleurrijke basisschool

Een onderzoek naar leerkrachtgedrag tijdens rapportgesprekken

In dit artikel wordt verslag gedaan van een onderzoek naar educatief partnerschap met ouders tijdens rapportgesprekken in een kleurrijke basisschool. Veel scholen hebben in hun beleid opgenomen te streven naar een gelijkwaardige relatie met ouders. In de ontwikkelingen naar passend onderwijs zien we dat ouders deze rol ook krijgen. Daarnaast is er op veel scholen handelingsverlegenheid rondom dit thema, vooral wanneer het allochtone ouders betreft.

In een casestudy op een kleurrijke basisschool die het educatief partnerschap hoog in het vaandel heeft staan, hebben we gesproken met de schoolleider, de oudercoördinator en twee leraren. Ook zijn een aantal rapportgesprekken op beeld opgenomen en nabesproken met de leraren. Nadere analyses van de rapportgesprekken leren dat de leraren nauwelijks educatief partnerschap realiseren tijdens deze gesprekken. Een verklaring hiervoor is dat de betrokken leraren zich de visie op educatief partnerschap niet eigen hebben gemaakt. We bevelen aan om visieontwikkeling ten aanzien van oudercontacten een belangrijke plaats te geven in de scholing van aanstaande leraren.

Inleiding

In november 2005 ondertekenden de minister van Onderwijs en organisaties van ouders, leerlingen, personeel, schoolleiders en werkgevers in het PO en VO een intentieverklaring om een gezamenlijke inspanning te verrichten om de relatie tussen ouders en school te versterken (www.ouders-bijdeles.nl). Veel scholen hebben in hun beleid opgenomen, dat ze uitgaan van een gelijkwaardige relatie tussen ouders en school, ook wel educatief partnerschap genoemd (De Wit, 2005). Ook in de ontwikkelingen naar passend onderwijs zijn de ouders als factor van belang. Scholen vinden het lastig om allochtone ouders bij de school en het onderwijs te betrekken (Denessen, Bakker & Gierveld, 2007), laat staan educatief partnerschap met hen te realiseren. Beginnende leerkrachten worden op de pabo bovendien maar minimaal voorbereid op de communicatie met ouders (Booijink, 2007; Hielkema, Swank & Hajer, 2005; Kloppenburg-Nieuwburg, 2008).

Ook allochtone ouders geven aan, dat

zij weinig partnerschap ervaren met scholen (Smit, Driessen & Doesburgh 2005). Hoewel leraren en ouders op kleurrijke scholen problemen ervaren in hun onderlinge communicatie en het vormgeven van educatief partnerschap op kleurrijke scholen, is er nog maar weinig onderzoek naar gedaan. De problemen worden wel benoemd, ze worden echter niet geanalyseerd. Tegen deze achtergrond is door het lectoraat 'Lesgeven in de multiculturele school' van de Faculteit Educatie van de Hogeschool Utrecht onderzocht hoe twee leraren educatief partnerschap vormgeven tijdens *rapportgesprekken* en hoe zij dit zouden kunnen optimaliseren. Er is gekozen voor het rapportgesprek omdat dit het formele moment is dat leraren en ouders spreken over het individuele kind. Het is een moment bij uitstek waar educatief partnerschap door de school uitgedragen kan worden. In dit artikel worden eerst vanuit een theoretisch kader de onderzoeksvraag en de gekozen onderzoekszopzet geschetst. Vervolgens wordt verslag gedaan van de resultaten van deze studie waarna we dit artikel afsluiten met conclusies, discussie en aanbevelingen voor de lerarenopleidingen

Educatief partnerschap met ouders in de kleurrijke basisschool

De participatie van ouders in het onderwijs van hun kinderen heeft een positieve invloed heeft op de cognitieve ontwikkeling en prestaties van kinderen (Smit & Driessen, 2002) evenals op een veilig klimaat binnen de school en het werkplezier bij professionals (Beek, Van Rooijen & De Wit, 2007).

Scholen verschillen in hun beleid over de manier waarop ze ouders bij de school willen betrekken. Deze verschillen kunnen in een spectrum worden geplaatst van een éénrichtings- tot een tweerichtingsbeleid (Tett, aangehaald in Denessen, Bakker & Gierveld, 2007). Bij een éénrichtingsbeleid worden ouders door de scholen geïnformeerd of geïnstrueerd over de manier waarop zij het leren van hun kind kunnen ondersteunen en de steun die ze de school hierbij kunnen bieden. Bij tweerichtingsbeleid

AUTEUR(S)

Betsy Hielkema &
Mienke Droop,
Lectoraat lesgeven in de
multiculturele school
Hogeschool Utrecht

echter informeren scholen en ouders elkaar over hun wederzijdse verwachtingen en proberen in gezamenlijkheid tot afspraken over de ondersteuning van de kinderen te komen. Veel scholen streven dit tweerichtingsbeleid als ideaal na.

In het onderwijs en ook in de kinderopvang is in dit kader de term *educatief partnerschap* ingeburgerd geraakt (de Wit, 2005; Keulen, 2006; www.kpcgroep.nl/oudersenschool). Men karakteriseert dit partnerschap als *een gelijkwaardige relatie tussen school en ouders die echter wel asymmetrisch is, omdat de school eindverantwoordelijk is voor de school en de ouders voor de thuissituatie. De school zal als gevolg hiervan het initiatief nemen en de toon zetten in het vormgeven van dit educatief partnerschap.*

Vanuit de rol die de school wordt toegedicht in deze definitie focussen we op de school voor wat betreft het vormgeven van educatief partnerschap.

Scholen zouden het initiatief moeten nemen om het educatief partnerschap te realiseren, het verder te brengen dan een papieren ideaal.

Veel scholen hebben moeite met het op een bevredigende wijze vorm geven van oudercontacten. Hiervoor is een aantal factoren aan te wijzen:

- Leraren zijn in hun opleiding vooral geschoold in de communicatie met kinderen. De communicatie met ouders is niet of summier aan de orde gekomen, evenals visieontwikkeling ten aanzien van het belang van oudercontacten (Hielkema et al, 2005; Booijink, 2007; Kloppenburg-Nieuwdorp, 2007).
- Bij leraren kan er spanning ontstaan als ouders teveel op hun terrein komen; leraren neigen ertoe de ouders bij de school te betrekken op hun eigen voorwaarden (Smit & Driessen, 2002).
- Ook bij problemen met kinderen zijn veel leraren geneigd de oorzaak bij de ouders te zoeken (Mars, 2002). Zij zijn vaak kritisch over het opvoedingsgedrag van ouders en schatten zichzelf in pedagogisch opzicht beter in dan de ouders (Bronneman-Helmers, 2002).
- Ouders en leraren hanteren vaak een verschillend perspectief: de ouders redeneren vanuit hun eigen kind en de leraar vanuit de groep, waarbij het individuele kind wordt gerelativeerd (Bronneman-Helmers, 2002).
- Leraren kunnen de contacten met ouders als een taakverzwaring ervaren (Smit et al, 2002; Klaassen & Leeferink, 1998).

Voor kleurrijke scholen spelen hiernaast nog specifieke factoren:

- Omdat leerkrachten op deze scholen vaak hoger opgeleid zijn dan de meeste ouders is er een grotere kans is op het ontstaan van een ongelijkwaardige relatie (Hogeboom, 2002).
- Veel traditionele allochtone ouders hebben prestatiegerichtheid en gehoorzaamheid nog hoog in hun vaandel en zien leren als een resultante van kennisoverdracht door de school, waarin zij voor zichzelf geen rol zien. Dit wordt door leraren vaak geïnter-

preteerd wordt als onverschilligheid. (Pels, 2002; Herweyer & Vogels, 2004; Distelbrink & Pels, 2002).

- Sommige ouders kunnen door hun geringe bekendheid met het Nederlandse onderwijs en hun gebrekkige taalvaardigheid Nederlands vaak moeilijk uiting geven aan hun betrokkenheid (Bronneman-Helmers, 2002).
- Veel kleurrijke scholen hebben nog geen ouderbeleid ontwikkeld dat tegemoet komt aan de heterogene populatie (Denessen et al, 2007 en Booijink, 2007) en hanteren daarom de vanouds vertrouwde wijzen van communicatie (Autar, 2002; Stevens & Dumassy, 2004; Booijink, 2007).
- Ouders geven aan te weinig op de hoogte te worden gebracht van het feitelijke functioneren van hun kind, alsmede de doelen en werkwijzen van de school (Autar, 2002; Smit et al, 2005; Autar & Homan, 2002; Booijink, 2007).
- Foutieve beeldvorming door leraren van ouders (De Ruiter, 2008; Booijink, 2007) omdat leraren denken dat allochtone ouders tekort schieten in de opvoeding en onvoldoende in staat zijn hun kinderen te ondersteunen in het onderwijs. Hierdoor zou de inzet van de ouders miskend worden.
- Leraren zouden te weinig kennis hebben van de pedagogiek van allochtone ouders en de dagelijkse realiteit van ouders en kinderen (Autar, 2002).
- Leraren zouden een afstandelijke houding hebben ten aanzien van deze ouders: "Ze moeten zich maar aanpassen". Deze houding wordt mede gevoed door het huidige maatschappelijke debat (Denessen et al, 2007).

Uit bovenstaande komt een scala aan factoren naar voren die het ideaal van educatief partnerschap in de weg staan. Scholen zouden het initiatief moeten nemen om het educatief partnerschap te realiseren, het verder te brengen dan een papieren ideaal. Het ligt voor de hand dan als eerste te kijken naar het leerkrachtgedrag. Omdat rapportgesprekken hiervoor uitgelezen momenten zijn richten we ons onderzoek op deze gesprekken. Ook uit andere studies (Emmelot, 2004; Booijink, 2007; Heijnsens, 2007; Maclure & Walker, 2000) blijkt dat het vaak ontbreekt aan tweerichtingsverkeer tijdens deze rapportgesprekken. Dit komt enerzijds door de attitude van de leraren: zij geven adviezen aan de ouders in plaats van dat ze adviezen aan de ouders vragen. Anderzijds speelt ook de houding van een aantal ouders een rol: zij zouden alleen op de hoogte gesteld willen worden.

Onderzoeksofzet

In het onderzoek staat daarom de volgende vraagstelling centraal: *Hoe realiseren leraren tijdens rapportgesprekken op een kleurrijke basisschool educatief partnerschap met ouders? Leidt nabespreking van de gevoerde gesprekken tot gedragsverandering bij leraren en versterking van educatief partnerschap?*

Door het verkrijgen van meer inzicht in de rapportgesprekken willen we bouwstenen ontwikkelen voor de professionalisering van (aanstaande) leraren. Dit onderzoek valt te karakteriseren als een kleinschalige kwalitatieve casestudy (Baarda, de Goede & Theunissen, 2001) en is uitgevoerd op een kleurrijke basis-

September 2007	Documenten: ouderbeleidsplan en schoolplan interviews met directeur, oudercoördinator en de betrokken leraren: Karel en Joke; op audio opgenomen en getranscribeerd.
November 2007	Drie rapportgesprekken van Karel op video opgenomen en getranscribeerd
Januari 2008	Nabespreking van de november-rapportgesprekken met Karel, Joke en de directeur; op video opgenomen en getranscribeerd
Maart 2008	Drie rapportgesprekken van Karel en twee rapportgesprekken van Joke; op video opgenomen en getranscribeerd.
April 2008	Nabespreking van de maart-rapportgesprekken met Karel en Joke; op video opgenomen en getranscribeerd.
Juni 2008	Interviews met Karel, Joke en de directeur over de opbrengsten van het traject; op audio opgenomen en getranscribeerd.

Tabel 1: Overzicht van de verzamelde data

- 1 Hoe wordt het gesprek door de leraar geopend?
- 2 Hoe laat de leraar blijken dat hij graag wil samenwerken met de ouders?
- 3 Hoe en wanneer vraagt de leraar naar de visie van de ouders?
- 4 Hoe en wanneer 'luistert' de leraar 'actief'* naar de ouders, met andere woorden is de leraar op zoek naar het perspectief van de ouders en probeert hij dit te begrijpen?
- 5 Hoe en wanneer checkt de leraar of de ouders hem begrijpen?
- 6 Hoe en wanneer gebruikt de leraar visuele voorbeelden?
- 7 Hoe wordt door de leraar de ontwikkeling van het kind besproken?
- 8 Hoe wordt besproken wat de ouders in de komende periode van de school kunnen verwachten?
- 9 Hoe wordt besproken wat de school in de komende periode van de ouders kan verwachten (onderwijsondersteunend gedrag)?
- 10 Hoe wordt het gesprek afgesloten?

Tabel 2: Observatie-instrument voor educatief partnerschap tijdens rapportgesprekken

school, het Spectrum, gelegen in een grote stad, tijdens het schooljaar 2007-2008. Negentig procent van de leerlingen is oorspronkelijk van niet-Nederlandse afkomst.

Voor dit onderzoek zijn twee leraren: Karel (groep 6) en Joke (groep 1) tijdens de rapportgesprekken gevolgd. Beide leraren zijn dertigers met een aantal jaren ervaring op een kleurrijke basisschool. Karel werkt sinds begin dit schooljaar op het Spectrum; Joke al wat langer.

De volgende data zijn verzameld:

- 1 *Documenten*
Om in kaart te brengen hoe de betrokken school

educatief partnerschap realiseert is het ouderbeleidsplan en het schoolplan geanalyseerd.

2 *Interviews*

Bij de aanvang van het onderzoek zijn de directeur, de oudercoördinator en de betrokken leraren geïnterviewd over hun ervaringen met en visie op oudercontacten. In het eindstadium zijn de directeur en betrokken leraren opnieuw bevraagd over hun visie op oudercontacten en de opbrengst van de gevoerde gesprekken (zie punt 4).

3 *Videoregistraties van rapportgesprekken*

Om te bekijken hoe en onder welke condities de betrokken leraren educatief partnerschap met allochtone ouders realiseren zijn op twee momenten zes rapportgesprekken van Karel en op één moment twee rapportgesprekken van Joke op video opgenomen (op Het Spectrum zijn er tweemaal per jaar rapportgesprekken: éénmaal in het najaar en éénmaal in het voorjaar). Door omstandigheden zijn de opnames van de gesprekken van Joke beperkt gebleven tot het voorjaarsmoment. Alle gesprekken werden geanalyseerd met een voor deze studie ontwikkeld observatie-instrument (zie tabel 2).

4 *Gesprekken over de video-registraties*

De video-registraties zijn nabesproken met beide leerkrachten met de bedoeling te weten te komen welke intenties leraren hebben bij het voeren van rapportgesprekken wat zij van de opnames leren.

De analyse van de gesprekken gebeurde aan de hand van een observatie-instrument (zie tabel 2), waarin het begrip educatief partnerschap is geoperationaaliseerd. Het instrument bevat tien kwalitatieve observatiepunten waarmee de kwaliteit van educatief partnerschap tijdens rapportgesprekken in kaart gebracht kan worden. Omdat het onderzoek zich richt op het verzamelen van kwalitatieve data, zijn deze aandachtspunten open geformuleerd.

Resultaten

Na de analyse van *de documenten* (ouderbeleidsplan en schoolplan) valt op dat het Spectrum zowel in zijn beleid als in de praktijk streeft naar het optimaal betrekken van de ouders bij het onderwijs van hun kinderen. Het ouderbeleidsplan, dat onder begeleiding van een externe instantie in het schooljaar 2004-2005 is ontwikkeld, ademt de geest van educatief partnerschap. Er wordt op de school een scala aan activiteiten georganiseerd die enerzijds een informatief karakter hebben ten aanzien van onderwijs en opvoeding, maar anderzijds ook een meningvormend karakter

70 K Dus als we dan nog steeds, naja dan nog steeds begrijpend lezen, (.) dat ze
 71 daar nog een achterstand in heeft, dan krijgt ze dan extra aandacht (.) voor
 72 eh voor groep 8. En dan kijken we of (.) naja of zij DAT NIVEAU (.)
 73 M Kan [ja,
 74 K kan halen in groep [8, <of dat we moeten zeggen van> naja misschien kan
 75 is zij komt zij niet aan het eindniveau van groep 8, maar komt ze meer aan
 76 het be?ginniveau van eh van groep 8 uit.
 77 M Ja want mijn buurmeisje e::h, maar die is nu zeventien wel, die is tot eh
 78 ?acht gekomen met A[VI.
 79 Mir [Ja nou
 80 K <Okee> Nou. Ze heeft nu een sprong van 6 naar 9 gemaakt, in één keer
 81 M Ze vindt 't echt leuk he
 82 Mir ja
 83 K dus eh technisch lezen is al heel erg verbeterd. (.) Nou (.) met da-dat
 84 lezen, train je ook op een gegeven moment heus 't begrijpend le[zen, en
 85 M [nee hij
 86 K dat is niet alleen eh (.) het technisch lezen dus het voorlezen van de zin
 87 van het ontcijferen, maar vooral het be?grijpen (.) van die teksten naja hoe
 88 hoe vaker je iets leest, <of hoe la-vaker> dan (.) ga je vanzelf beter
 89 begrijpend le[zen.

Gesprek van Karel (K) en duo-partner Mirjam (Mir) met de moeder (M) van Maria.

ouders begrijpen wat er wordt gezegd. Karel en Mirjam laten op geen enkele manier blijken te willen samenwerken met de ouders en vragen ook niet naar hun visie. In alle drie de gesprekken wordt weinig actief geluisterd door de leraren. Soms wordt er even kort gereageerd op de ouder, maar er wordt dan snel weer overgegaan op het geven van informatie. We zien dit terug in het fragment van het gesprek van Karel en Mirjam met de moeder van Maria (zie kader): Karel heeft al uitgelegd wat de CITO-entree-toets inhoudt en meldt nu aan de moeder dat de conclusie zou kunnen zijn dat het beginniveau groep 8 het haalbare eindniveau is voor Maria voor begrijpend lezen is (regel 70-76). Moeder pikt dit op door aan te geven dat haar buurmeisje ook maar tot AVI 8 is gekomen (regel 77-78). Karel vraagt op dat moment niet waarom moeder

hebben. De bijeenkomsten met een informatief karakter zijn overigens wel in de meerderheid en betreffen voornamelijk de onderbouw van de school. Huisbezoek is geïmplementeerd. Het rapport wordt een aantal dagen voorafgaand aan het rapportgesprek aan de ouders verstrekt, zodat zij de gelegenheid hebben het gesprek voor te bereiden. De rapportgesprekken in de kleuterbouw vinden zonder een schriftelijk rapport plaats.

De directeur en de oudercoördinator laten in de interviews blijken dat ze voor henzelf een actieve rol zien in het realiseren van een gelijkwaardige relatie met de ouders.

Karel en Joke laten in de interviews weten niet bekend te zijn met het ouderbeleid van de school. Ze ventileren een andere visie op samenwerking met ouders dan door het ouderbeleidsplan, de directeur en de oudercoördinator wordt uitgedragen. Ouders zouden hen (op hun voorwaarden) moeten ondersteunen in hun handelen in de klas. Karel benadrukt hierin vooral steun bij het leren en Joke zou ondersteuning bij lastig gedrag op prijs stellen. Beide leraren geven aan dat deze steun meestal niet aan de orde is.

De november-rapportgesprekken zijn het eerste formele moment waarop Karel met de ouders spreekt. Duo-partner Mirjam is daarbij aanwezig. De drie opgenomen gesprekken zijn met behulp van het ontwikkelde observatie-instrument geanalyseerd. Aan het begin van het gesprek zien we dat er na een begroeting aan de ouders gevraagd wordt of de ouders het rapport gezien hebben. Deze opening lijkt meer te worden gebruikt als ijsbreker dan als uitnodiging voor een reactie. Karel is gericht op het geven van informatie over het schoolse functioneren van de kinderen, meermalen in vakjargon dat niet nader toegelicht wordt. Er wordt geen enkele keer gecheckt of de

dit inbrengt. Hij gaat informatie geven over dat Maria een sprong van 6 naar 9 heeft gemaakt (regel 80) en dat het technisch lezen dus verbeterd is en dat het begrijpend lezen hierdoor zal verbeteren (regel 83-89). Het onderwerp van het beginniveau groep 8 en de reactie van moeder daarop blijven liggen. De leraar lijkt niet op zoek te zijn naar het perspectief van moeder.

In de opgenomen gesprekken wordt niet aan de ouders gevraagd of zij nog vragen hebben en of alle onderwerpen aan de orde zijn gekomen. Er worden geen afspraken gemaakt en het gesprek wordt niet door de leraar samengevat.

In de nabespreking van de november-rapportgesprekken, waarbij de betrokken leraren (Karel en Joke) en de directeur aanwezig waren, werd geconcludeerd dat het van belang is de ontwikkeling van kinderen in concrete termen te omschrijven en ook te vragen naar de thuissituatie en de visie van de ouders ten aanzien van het functioneren van hun kind. In de opgenomen maart-rapportgesprekken (deze keer van zowel Karel als Joke) is te zien dat beide leraren geen initiatieven nemen om de hierboven geformuleerde punten te realiseren. Wel worden in twee gesprekken (van Karel) door ouders vragen gesteld over de ontwikkeling van hun kind. Als antwoord geven de leraren aanvullende informatie waarbij niet gecheckt wordt of deze door de ouders begrepen wordt. Ook valt de informatiedichtheid op, die voor ouders die het Nederlands in mindere mate beheersen (zoals bij één vader) wellicht te groot is.

Een voorbeeld van de informatiedichtheid zien we in het fragment van het gesprek met de vader van Youssef, een vader die nog duidelijk moeite heeft met de Nederlandse taal.

We zien dat in regel 43-47 Karel toelicht waarom de concentratie als lager op het rapport is ge- waardeerd. Yussef zit naar zijn mening teveel te kletsen over zaken die niet met het school- werk te maken hebben.

In regel 48-49 voegt Mirjam nog toe, dat de netheid vooruit is ge- gaan. Karel licht in regel 50-51 het waarom hiervan toe: hij is netter in zijn schriftje gaan werken. Ook geeft hij aan dat zijn inzet en huiswerk voldoende is en dat Yussef een lieve jongen is die niet vaak gecorrigeerd hoeft te worden, afgezien van het kletsen. Daardoor vindt hij het schoolwerk ook moeilijk (regel 51-56). Vader reageert hier kort op met 'goed'. Het is de vraag of met het zeggen van 'goed' vader de boodschap heeft begrepen.

In de nabespreking van de maart-rapportgesprekken laten de leraren een weinig lerende houding zien. Ze geven aan tevreden te zijn met de gesprekken en hebben volgens hen de aandachtspunten uit de nabespreking van de november-gesprekken gerealiseerd. De directeur is niet aanwezig bij deze nabespreking, wat mogelijk heeft geleid tot de houding van Karel en Joke.

In de interviews met Karel, Joke en de directeur over de opbrengsten van het traject vertellen de betrokkenen het leerzaam te hebben gevonden om te kijken naar de opgenomen gesprekken. Karel geeft aan dat hij zich is gaan realiseren dat concreet taalgebruik en informeren naar de visie van de ouders een aandachtspunt is. De directeur is van oordeel dat Karel zich bewuster is van geworden van het feit dat er meer ruimte moet zijn tijdens een rapportgesprek voor de inbreng van ouders. Joke geeft in het interview aan dat haar vooral is bijgebleven, dat ze ouders meer ruimte moet geven. De directeur ziet niet veel verandering bij Joke. Zij wijt dit aan haar weinig lerende houding.

De visie op de samenwerking met ouders is bij beide leraren niet veranderd. Ze willen dat ouders hen ondersteunen.

Conclusies en discussie

Op het Spectrum wordt zowel in het formele ouderbeleid en op managementniveau (door de directeur en oudercoördinator) gestreefd naar educatief partnerschap met ouders. De rapportgesprekken zijn het moment waarop leraren de toon kunnen zetten wat betreft dit educatief partnerschap. Als antwoord op onze onderzoeksvraag kan echter gesteld worden dat de leraren op de betrokken basisschool niet naar educatief partnerschap lijken te streven tijdens die rapportgesprekken. Als ouders het initiatief nemen door zelf vragen te stellen, zien

42 K Naja zijn gedrag is ja het is allemaal hetzelfde gebleven, concentratie is
43 ietsje achteruitgegaan. Je merkt wel dat hij toch (.) ook wel vaak (.)
44 wil gaan zitten kletsen. Gewoon voor d::e-voor het plezier. Dus niet
45 dat hij over het werk aan het praten is, maar dat ie echt over ja of
46 -speelgoed of eheh -spelletjes eh aan het praten is, (.) dus dat is () een
47 beetje achteruit gegaan. Nou ze (.) tempo en zijn netheid [eh netheid is
48 Mir [netheid is
49 vooruit gegaan
50 K Netheid is ietsje beter gewor-den, hij is netter in zijn schriftje gaan
51 werken, en z'n inzet, zn huiswerk en gedrag is verder voldoen-de want
52 <hij is wel>, het is wel een hele lieve (.) ehh jongen in de klas. Je hoeft
53 n-je hoeft niet heel vaak boos op hem eh >te worden<. <Het is meer dat
54 ie> ja hij zit wel wat te kletsen. En daardoor (.) kan ie dus ook
55 dingen vaker moeilijk (1.3) vinden. (.)
56 V ·Goed·

Gesprek van Karel (K) en duo-partner Mirjam (Mir) met de vader (V) van Yussef.

we dat de betrokken leraren meer neigen naar educatief partnerschap. Bij één van de leraren was wel bewustwording te constateren, maar vond er desondanks geen gedragsverandering plaats.

Het gebruikte onderzoeksdesign kent wat betreft de generaliseerbaarheid van de conclusies beperkingen. Het betrof één school, twee leraren en een beperkt aantal rapportgesprekken. De nabesprekingsessies met de leraren zijn relatief weinig sturend verlopen. Het concept educatief partnerschap is wel aangereikt, maar is niet 'tot op het bot' besproken. Wellicht heeft dit ertoe bijgedragen dat de betrokken leraren weinig gedragsverandering in de tweede serie gesprekken lieten zien. Bovendien is het de vraag of er in een dergelijke korte tijd gedragsverandering kan worden

[woord [woord	Overlap
(1.0)	Pauze van 1 seconde
(.)	Pauze korter van 0,3 seconde
·	Dalende intonatie
,	Stijgende intonatie
↑	Woord hoger uitgesproken lettergreep
↓	Woord lager uitgesproken lettergreep
wo <u>o</u> rd	Klemtoon
·woord·	Zachter uitgesproken
WOORD	Hard uitgesproken
woo:rd	Verlengde klank
>woord<	Sneller uitgesproken dan omringende spraak
<woord>	Langzamer uitgesproken dan omringende spraak

Gebruikte transcriptietekens

verwacht. Bij één van de leraren (Karel) ontstond duidelijk wel bewustwording rondom dit thema.

Een mooi beleidsstuk, een betrokken directeur en ondercoördinator zijn als randvoorwaarden belangrijk (zie ook Booijsink, 2007, Denessen et al 2007). We hebben echter gezien in deze studie dat het educatief partnerschap tijdens rapportgesprekken dan nog niet geborgd is. Er zal ook gewerkt moeten worden aan de visie van leraren op het belang van educatief partnerschap met ouders en aan het maken van een vertaalslag naar de rapportgesprekken. Teambesprekingen van opgenomen rapportgesprekken kunnen hierbij ingezet worden waarbij het voor dit onderzoek ontwikkelde observatie-instrument gebruikt kan worden. In eventueel vervolgonderzoek kan de inzet van dit observatie-instrument onderwerp zijn.

Aanbevelingen voor de lerarenopleiding

De betrokken leraren geven aan in hun opleiding weinig aangereikt te hebben gekregen ten aanzien van de omgang met ouders. Dit komt overeen met het algemene beeld en ook met recente studies (Hielkema et al, 2005, Booijsink, 2007 en Kloppenburg-Nieuwdorp, 2007). De gegevens uit onderhavige studie laten zien dat het aan te bevelen is de professionalisering van (aanstaande) leraren niet alleen te laten bestaan uit communicatievaardigheden maar deze communicatievaardigheden te plaatsen in de context van visieontwikkeling rondom het belang van samenwerking van leraren met ouders voor de ontwikkeling van kinderen en het concept educatief partnerschap. Indien deze visieontwikkeling centraal wordt gesteld zal het naar onze mening de overige in de literatuur genoemde belemmerende factoren teniet doen. De (toekomstige) leraar zal zich dan willen verplaatsen in het perspectief van de ouders en deze op zijn waarde kunnen schatten. Het feit dat ouders meedenken met het gebeuren op school zal dan als een verrijking of aanvulling gezien worden door leraren. Ouders zullen wellicht dan ook het perspectief van de leraar gaan waarderen en zich erin willen verplaatsen.

Het is aan te bevelen de professionalisering van (aanstaande) leraren niet alleen te laten bestaan uit communicatievaardigheden maar deze te plaatsen in de context van visieontwikkeling rondom het belang van samenwerking van leraren met ouders voor de ontwikkeling van kinderen en het concept educatief partnerschap.

Met behulp van de voor dit onderzoek verzamelde (beeld-en geluids) data is een handreiking voor lerarenopleiders ontwikkeld voor de professionalisering van (aanstaande) leraren in het voeren van rapportgesprekken met allochtone ouders vanuit het perspectief van educatief partnerschap (Hijlkema, 2010).

Elders hebben we aangegeven (Hajer, Hanson, Hijlkema & Riteco, 2007) dat de manier waarop mensen be-

tekenis geven aan de werkelijkheid grotendeels bepaald wordt door de opvoeding, de cultuur en de persoonlijke ervaringen. Deze factoren beïnvloeden ook de manier waarop leraren betekenis geven aan de bijdrage van ouders. In dit verband is in andere studies de invloed van beeldvorming van leraren van ouders in de kleurrijke context aangegeven (Booijsink, 2007 en de Ruiten, 2008). Ook in dit onderzoek zagen we dat de betrokken leraren meermalen de inbreng van ouders vanuit hun eigen context benaderden. Beide leraren gaven aan in hun opleiding weinig aandacht besteed te hebben aan de multiculturele context. We willen er dan ook voor pleiten in de opleiding deze context als vanzelfsprekend aanwezig te laten zijn, vertrekkend vanuit de ontdekking door de student hoe hij zelf bepaald wordt in zijn denken en handelen door de omgeving waarin hij is opgegroeid. Mogelijk zal hij hierdoor nieuwsgierig worden naar andere visies op de werkelijkheid en in gesprekken met ouders hiernaar op zoek gaan evenals naar gemeenschappelijkheden. Het onderwijs aan kinderen zal hiervan profiteren omdat het, zoals wij in "Open ogen in de kleurrijke klas" (Hajer e.a. 2007) betoogd hebben, baat heeft bij het stimuleren van multiperspectiviteit en het creëren van gemeenschappelijkheid. Doordat leraren zich verdiepen in de perspectieven van de ouders zullen ze de perspectieven van de kinderen beter op hun waarde kunnen schatten en mee gaan nemen in klassengesprekken.

Slotopmerkingen

De namen van de school, de leraren en de kinderen zijn gefingeerd.

Het complete verslag van het onderzoek: Hijlkema, B. (2009). *Op weg naar meer educatief partnerschap met ouders tijdens rapportgesprekken in de kleurrijke basisschool. Een onderzoek naar leerkrachtgedrag tijdens rapportgesprekken*. Onder de loep nr. 15: Opbrengsten uit het lectoraat Lesgeven in de multiculturele school. Utrecht: Hogeschool Utrecht, is op te vragen via email lectoraatmcs@hu.nl. In dit verslag is een gedetailleerde beschrijving te vinden van de documentanalyse, interviews, rapportgesprekken en gesprekken over de rapportgesprekken.

Ook is op te vragen de handreiking die vanuit dit onderzoek is ontwikkeld: Hijlkema, B. (2010). *Rapportgesprekken met allochtone ouders op de basisschool. Een handreiking voor lerarenopleiders*. Onder de loep nr. 18: Opbrengsten uit het lectoraat Lesgeven in de multiculturele school. Utrecht: Hogeschool Utrecht.

LITERATUUR

- Autar, K. (2002). Ouderbetrokkenheid doet er toe. In: Loggem, D. van en Autar, K. *Ouders tussen opvoeding en onderwijs*. Amsterdam: SWP.
- Autar, K., & Homan, H. (2002). *Koekjes en kamelen, gesprekken met allochtone en autochtone ouders over onderwijs*. Utrecht: ECHO.
- Baarda, D.B., De Goede, D., & Teunissen J. (2001). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek*. Groningen: Wolters-Noordhoff.

- Beek, S., Rooijen, A., & Wit, C. de (2007). *De voortgaande dialoog over de ontwikkeling en vorderingen van het kind*. www.kpcgroep.nl/oudersenschool, geraadpleegd 3-11-2008.
- Booijink, M. (2007). *Terug naar de basis. Communicatie tussen leerkrachten en allochtone ouders in het primair onderwijs*. Leiden: Universiteit Leiden.
- Bronneman-Helmers, R. (2002). Onderwijs en onderwijskansen. Het perspectief van de school. In: Loggem, D. van en Autar, K. *Ouders tussen opvoeding en onderwijs*. Amsterdam: SWP.
- Denessen, E., Bakker, J., & Gierveld, M. (2007). Multi-Ethnic Schools' Parental Involvement. Policies and Practices. In: *The school community journal 2007, vol.17, no 2, p.27-43*.
- Distelbrink, M., & Pels, T. (2002). Opvoeding in het gezin en integratie in het onderwijs. In: Pels, T. *Opvoeding en integratie*. Assen: Van Gorcum.
- Emmelot, Y. (2004). *Tienminutengesprekken in het primair onderwijs*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.
- Herweijer, L. & Vogels, R. (2004). *Ouders over opvoeding en onderwijs*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Heijns, D. (2007). *Vertel mij wat ik wil horen. Een explorand onderzoek naar de rol van verwachtingen en evaluaties van ouders en leerkrachten bij oudergesprekken*. Masterscriptie onderwijskunde, Radbouduniversiteit Nijmegen.
- Hielkema, C, Swank, G., & Hajer, M. (2005). *Een kleurrijk weefproject. Analyse van het curriculum van de Theo Thijssen Academie op multiculturele aspecten*. Utrecht: Lectoraat Multiculturele school.
- Hogeboom, B. (2002). De actualisering van een oud thema in het primair onderwijs. In: Loggem, D. van en Autar, K. *Ouders tussen opvoeding en onderwijs*. Amsterdam:SWP.
- Hijlkema, B. (2006). *Over oudercontacten in een kleurrijke basisschool. Literatuuronderzoek*. Utrecht: lectoraat lesgeven in de multiculturele school.
- Keulen, A. van (red.) (2006). *Partnerschap tussen ouders en beroepskrachten*. Amsterdam: SWP.
- Kloppenborg-Nieuwdrorp, L. (2007). *Hoe worden leraren voorbereid om met ouders om te gaan?* Masterscriptie onderwijskunde, Radbouduniversiteit Nijmegen.
- Maclure, M., & Walker, B.M. (2000). Disenchanted evenings: the social organization of talk in parent-teacher consultations in UK secondary schools. In: *British Journal of Sociology of Education. Vol.21, no. 1 pag 5-25*.
- Mars J. (2002). Ouders en school. Een weerbarstige relatie. In: Loggem, D. van & Autar, K. *Ouders tussen opvoeding en onderwijs*. Amsterdam: SWP.
- Pels, T. (2002). Het samenspel tussen ouders en school. In: Loggem, D. van en Autar, K. *Ouders tussen opvoeding en onderwijs*. Amsterdam: SWP
- Ruiter, D. (2008). *The Merry-Go-Round of Disadvantage: Educational Policy an Integration in Seperated Schools*. Proefschrift Universiteit Utrecht.
- Stevens, L., & Dumassy, E. (2004). *Anders denken en doen. Allochtone leerlingen en hun leraren*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant
- Smit F., & Driessen, G., & Doesborgh, J. (2005). *Opvattingen van allochtone ouders over onderwijs: tussen wens en realiteit. Een inventarisatie van de verwachtingen en wensen van ouders ten aanzien van de basisschool en educatieve activiteiten in Rotterdam*. Nijmegen: ITS.
- Smit, F., & Driessen, G. (2002). *Allochtone ouders en de pedagogische functie van de basisschool*. Nijmegen: ITS.
- Wit, C. de (2005). *Ouders als educatieve partner. Een handreiking voor scholen*. Den Haag: Q*Primair. www.kpcgroep.nl/oudersenschool, geraadpleegd 3-11-2008.
- www.oudersbijdeles.nl, geraadpleegd 11-12-2007.